

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטראסער שליט"א

אב"ד נייטרא ב"פ - בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בב"ל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פרשת וישלח תשפ"ה

סימן שי"ט סעיף י"ז - דיני בורר (שיעור י"א)

[שנה נ"ב - שיעור ז']

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימעייל Email יפנה אל:

igeres@yeshivanet.com

או להרב אלכסנדר אליעזר קנאפלער

Rabbi Alexander Knopfler • 1564 - 48 STREET • Brooklyn N.Y. 11219

Tel: (917) 755-4864 • Fax: (718) 437-3388 • Email: 7554864@gmail.com

מהדורת הערצאג

הונצח ע"י ידידינו, הרה"ח הרבני הנגיד והמפורסם, רודף צדקה וחסד, כבוד שם תפארתו

הרה"ח מוה"ר שמואל דוד הערצאג הי"ו

ראש הקהל תורת חמד נייטרא - בארא פארק

לע"נ אביו הרה"ח מוה"ר יונה צבי ב"ר יוחנן ע"ה - ואמו האה"ח מרת שרה בת ר' משה יהושע ע"ה

זכות התורה יעמוד לו ולכל משפחתו להתברך בכל מילי דמיטב עד ביאת גואל צדק בב"א

לע"נ מו"ה יצחק אהרן ב"ר הלל הלוי ע"ה [ווייס] - מחשובי משתתפי השיעור לערך חמשים שנה

נלב"ע ביום שב"ק ו' כסליו תשפ"ה לפ"ק - נדבת משפחתו החשובה הי"ו

הלכות שבת

סימן שי"ט סעיף י"ז [שיעור י"א] / פרשת וישלח - שנת תשפ"ה לפ"ק / שנה נ"ב - שיעור ז'

שכתוב בספר אור זרוע דהרוקק בשבת והרוח מפזר את הרוק חייב משום זורה, ומפזר היינו שמחלקת אותו לכמה חלקים. וכ"נ מדברי רעק"א הנ"ל שכתב "הרוח מפזר הטיפות אחד פונה לכאן ואחד פונה לכאן", וכ"כ בקרבן העדה (על ירושלמי שם והובא ברע"א הנ"ל), "הרוח מפזרו ומפררו לחלקים דקים חייב משום זורה". אבל היערות דבש (ה"א דרוש י"ג) כתב, "ההולך בדרך ורוח נושבת, ורוקק ברוח, ורוח נושאת הרוק, עובר משום זורה", מוכח מלשונו דגם אם אינו מפזרו חייב. וזהו כפשטות דברי הירושלמי וראשונים הנ"ל.

[וכדאי להעתיק עוד מדברי היערות דבש שם, וז"ל, "כשאתם עוסקים בתורה יהיה עסקיכם לשם שמים, ללמוד לשמור ולעשות, כי איש ישראל אשר אינו בקי בהלכות שבת מרישא לסיפא לא יכונה אצלי בכלל איש השלם וכו', ואנחנו בעו"ה עוברים בחסרון ידיעה על הרבה איסורי דאורייתא ודרבנן, כגון ההולך בדרך ורוח נושבת ורוקק ברוח ורוח נושאת הרוק, עובר משום זורה, וכדומה איסורים רבים וכו', ולכך חובה ללמוד הלכות שבת וכו', ואיך מצפים לגאולה, הלא הגאולה תלויה בשמירת שבת"].

[ג] - [ג] עוד יש לדון האם הירושלמי אוסר זריה כזו [שאינה מפרידה בין אוכל לפסולת רק מפזר איזה דבר], רק ברוח העולם, או גם בכל רוח שהיא, דהיינו גם ברוח שאדם עושה בפיו, [וכמ"ש רבינו חננאל (שבת ע"ג): לענין איסור זורה כשמפריד פסולת מאוכל, כגון מוץ מתוך התבואה, דחייב גם כשעושה כן ברוח פיו, והבאנו דבריו לעיל בסעיף ז'], ואם נימא כן א"כ יהי' אסור לנפח בפיו על פירורי פת, מלח וצוקע"ר, וכדומה, כדי להסירם מהשלחן או קערה או ספר, אמנם אם נימא שהירושלמי אוסר רק ברוח העולם, מותר בכל אלו. - אמנם אף אם נימא דגם ברוח פיו אסור לדעת הירושלמי מ"מ מותר לפזר כל דבר בידו כגון לפזר מלח או צוקע"ר או פירורים ואף בכלי מותר כמו שאנו עושים במלח. כי דוקא על ידי רוח, רוח העולם או רוח פיו, יש לאסור, ולא פיזור בעלמא (שביתת השבת, זורה ס"ק י').

[ד] וכל זה אם נקטינן כירושלמי ורמ"א אבל הגאון רעק"א כתב על כל עיקר הלכה זו כי "הוא חידוש דין גדול" כי הלא

[א] סעיף י"ז כתב הרמ"א: הרוקק ברוח בשבת, והרוח מפזר הרוק, חייב משום זורה. - [וה"ה המנער מפה (טישט"ך) או מצדד שלחן כדי שיפלו ממנו פרורי אוכלים ויש שם רוח שמפזרם חייב משום זורה] - מקור הדברים בירושלמי (שבת פ"ז ה"ב), דאיתא התם: "רקק, והפריחתו הרוח, חייב משום זורה". דברי הירושלמי אע"פ שאינם מובאים ברוב הראשונים, הביאום הרוקח (ס"י ס"ב) והאור זרוע (ס"י נ"ט), וכן סתם הרמ"א כאן להלכה. בהלכה זו יש לדון בשלשה פרטים, אשר עולה מהם נפק"מ למעשה:

[א] האם איסור זה שייך גם במים, או רק ברוק. דן בזה הגאון רבי עקיבא איגר (שו"ת סי' כ'), וז"ל: "עובדא הוי, דרך הלוכי בשבת בחצר בית הכנסת, וראיתי לאיש שופך מים מועטים מצלוחית דרך החלון ולחוץ לחצר המעורבת, נכוונת האיש היה רק כדי להריק את הצלוחית], ומדי השקפתי, עלה על לבי שיש חשש איסור בזה, כיון דהרוח מפזר הטיפות אחד פונה לכאן ואחד פונה לכאן ודמי להא דירושלמי ברוקק והפריחתו הרוח, ובשלמא אם היה קילוח גדול שאין בכח הרוח לפזרו לא היה בו איסור, אבל היות "ששפך מים מועטים שאין בו קילוח גדול, ויש כח ברוח לפזרו, לכאורה חייב משום זורה". - והעלה רע"א: "נלענ"ד דאף לדעת הרמ"א יש לצדד להתיר בנידון דידן, די"ל דהא דהעתיק הרמ"א את הירושלמי היינו רק ברוקק דיש אומרים דאדם, ובהמה, והיוצא מהם, הוי בכלל גדולי קרקע, אבל במים שודאי לא הוי גדולי קרקע י"ל דאין בו משום זורה", [והאריך לבאר חילוק זה].

[ב] - [ב] עוד יש לעיין באיסור זה של הירושלמי, האם הוא דוקא כשהרוח מפזר הרוק ומחלקו לחלקים רבים, או גם כשנשאר כמו שהוא, אלא שהרוח מוליכה ממקום למקום, ג"כ יש בו משום זורה. הנה לשון הירושלמי במקורו הוא "רקק, והפריחתו הרוח, חייב משום זורה", וכן מובא בראשונים הנ"ל, ומשמע דעל הפרחתו לבד ג"כ חייב, אף בלי שום פיזור. - אמנם מלשון המהרי"ל, אשר ממנו העתיק הרמ"א דבריו, משמע כהצד השני, דז"ל, "אמר מהר"י סג"ל

נתנדב לעילוי נשמת האשה החשובה מרת פיגא בת ר' יצחק זאב ע"ה

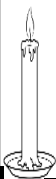
נפטרה ביום ט"ו אדר ב' [שושן פורים] שנת תשפ"ד לפ"ק

הונצח ע"י בנה הרבני הנגיד והמפורסם, רודף צדקה וחסד, כבוד שם תפארתו

הרה"ח מוה"ר יצחק זאב וויינשטאק הי"ו

ולע"נ מוה"ר חנני' יו"ט ליפא בן מוה"ר צבי מרדכי ע"ה [ארגעל]

נלב"ע ביום כ"ה תשרי תשפ"ה לפ"ק

"מלאכת זורה הוא כעין בורר, דמפריד פסולת מאוכל, אלא דאם עושה כן בידו חייב משום בורר, ואם עושה ע"י רוח חייב משום זורה, אבל היכא דכולו פסולת [או כולו אוכל], ואינו מברר זה מזה, רק דמחלקו לחלקים דקים, לאו בכלל זורה הוא, כמו דאינו בכלל בורר אם עושה כן בידים", לכן "בנידון של הירושלמי, שאם מחלק בידו את הרוק לטיפות דקים, לא היה חייב כלום, ואעפ"כ מחייבו אם עושה כן על ידי הרוח" זהו "חידוש דין גדול". וממשיך הגרע"א הנה "הרי"ף והרמב"ם סמ"ג והרא"ש והטור, אשר כל רז לא נעלם מהם לא הביאו את הירושלמי, ונראה דטעמיהו משום דסבירא להו דדברי הירושלמי ליתא אליבא דהלכתא, דגמרא דידן פליג על זה, כדמוכח מהא דפרכינן (בשבת ע"ג): היינו זורה היינו בורר, משמע דעיקר מלאכת זורה כעין בורר הוא, דהרוח מוליך ומפריד פסולת מהאוכל, אלא אם עושה כן בידו חייב משום בורר, ואם עושה כן ע"י רוח חייב משום זורה, אבל היכא דכולו פסולת [או כולו אוכל], ואינו מברר זה מזה, רק מחלקו לחלקים דקים כמו בנידון של הירושלמי לאו בכלל זורה הוא" עכ"ל. [ראיה זו דהבבלי חולק על הירושלמי כתב גם השו"ע הרב (תמ"ז בקו"א ג) ונשמת אדם (כלל ט"ז) והאגלי טל (זורה א' ד') ועוד אחרונים]. עכ"פ מבואר דאע"פ שהביא הרמ"א דברי הירושלמי כהלכה פסוקה, לאו כו"ע סוברים כן, אלא במחלוקת שנויה.

[ה] ועוד כתב רע"א שם, הנה "אם הוא בענין דלא הוי פסיק רישא בודאי מותר [בין ברוק ובין במים], דהא הוא אינו מתכוון, ורק בפסיק רישא אסור לרמ"א". ו"אף אם הוא פסיק רישא, היות דהוי רק פסיק רישא דלא ניחא ליה א"כ אף אם יש בו משום זורה אינו אסור מדאורייתא רק מדרבנן" (כמ"ש בכ"י שכ"א י"ח), ולכן מש"כ הרמ"א והירושלמי חייב חטאת לאו דוקא (וע"ש עוד מש"כ על זה), ע"כ תו"ד הרקע"א. - ולכן העלה רעק"א להלכה דהיות דהוא רק חשש איסור דרבנן לכן יכולים לסמוך על הפוסקים שהשמיטו הלכה זו וסוברים דאין בו איסור. וכ"כ רעק"א כאן בהגהותיו לשו"ע בשם מהריק"ש "ולא ראינו מי שחושש לכך" ומטעמים הנ"ל. אמנם היד אפרים (בגליון שו"ע סי' ש"ג) כתב על הנ"ל "וצ"ע לדחות דברי הירושלמי", וכן היערות דבש הנ"ל נקט להלכה כדברי הרמ"א, וכפשוטו דיש בזה איסור דאורייתא. - וכן האריכו בזה כמה פוסקים לכאן ולכאן.

[ו] ולהלכה יש לנקוט כדעת כמה אחרונים כי אין צריך

להחמיר בהלכה זו שיש זורה אע"ג שאינו מפריד בין אוכל ופסולת אלא אם יש בו כל השלשה פרטים המבוארים ברמ"א והם: [א] "הרוק" דהיינו שהוא גידולי קרקע ממש או עכ"פ רוק של אדם שנחשב כגידולי קרקע אבל אם אינו גידולי קרקע כגון מים וכיוצ"ב מותר. [ב] "ברוח" והיינו ברוח עולם אבל ברוח פיו של אדם מותר. [ג] והרוח "מפזר" והיינו שהרוח מפזרו ומחלקו לחלקים רבים, אבל אם נשאר כמו שהוא, אלא שהרוח מוליכה ממקום למקום מותר. [ד] וגם יש לנקוט מש"כ רעק"א הנ"ל כי רק אם "מכוין" שהרוח יפזרו אסור אבל אם אינו מכוין לכך, דהיינו שאין לו שום צורך שיתפזר, והוי פסיק רישא דלא ניחא ליה [דלא איכפת ליה], מותר, ואע"ג דלירושלמי ורמ"א אסור מ"מ יש להקל.

[ז] ועל פי זה מותר להשתמש בשבת בספרע"י [כגון למנוע זיעה (דיףדערענ"ט), או בושם, או לטיהור אויר, או להרחקת נמלים וחובים], כי אע"ג שמכוין שיתפזר ממש מ"מ מותר כי אינו ע"י רוח עולם אלא ע"י רוח שיש בהכלי הדוחה את הספרע"י לחוץ כשלוחץ את פקק הכלי ונפתח נקב קטן שיש שם [ופעמים אף אינו גידולי קרקע כלל], וכ"כ בכמה ספרי אחרונים. - מ"מ המחמיר בזה יש לו מקור מוסמך כי הלא בזורה ממש מפורש ברבינו חננאל כי אף ברוח פיו אסור מן התורה (כמ"ש לעיל בסעיף ז') וא"כ אולי אף כאן אסור וכ"כ בשו"ת חשב האפד (ה"ג סי' ט"ו) ושו"ת קנין תורה (ה"ה סי' כ"ג) ועוד ספרים שכל שאין דוחק לדבר אין להשתמש בשום ספרע"י, כי יש לדמותו לדברי הרמ"א שלפנינו, וכ"ש בזה שמכוין שיתפזר. אמנם מעיקר הלכה יש לסמוך על ספרי אחרונים המתירים כנ"ל. - וכן המנשב ברוח פיו פרורי פת או מלח וצוקע"ר שמונחים על השלחן או ספר כדי לסלקם משם מותר עפ"י הלכה וגם בזה המחמיר יש לו מקור מוסמך, וכ"ש שיש מקור מוסמך להחמיר לנער מפה בשבת ויו"ט בחצר או בחלון ביתו מן פירווי אוכלים שעליו, בזמן שמנשב שם רוח, דהרי נעשה ע"י רוח העולם, אבל גם בזה מותר עפ"י עיקר ההלכה כי אינו מכוין שהרוח יפזרו [ובזה קיל מספרע"י הנ"ל שמכוין שיתפזרו]. - לשחוק עם "פאפעל"ס" שהילד נושב עליו ומכוין שייעשה כמו כדורים של אויר ויתפזרו אנה ואנה לדעת המתירים הנ"ל גם זה מותר, אבל לגדול יש מקום לומר שימנע עצמו מזה.

[ח] הביאור הלכה אחר שהביא מה שתמהו האחרונים על דברי הרמ"א כתב: וז"ל: ובספר אלפי מנשה פירש דכונת

וזו הרבנית הצדיקת מרת **ברכה** בת ר' **שמעון** ע"ה נפטרה ביום י"ד סיון תשע"ד לפ"ק

לע"נ אבי מורי הרה"ג ר' **יצחק נפתלי** ב"ר **רפאל אהרן** קנאפפלער זצ"ל אב"ד **טשילע** ומח"ס קני המנורה - נפטר ביום ז' כסליו תשנ"ב לפ"ק הונצח ע"י בנם הרה"ח מו"מ בתו"ש כבוד שם תפארתו, מוה"ר **אברהם מנחם קנאפפלער** הי"ו

הירושלמי הוא במעביר ארבע אמות ברשות הרבים ע"י הרוח [שרוקק ברשות הרבים ומפריחתו הרוח חוץ לד' אמות וחייב משום הוצאה (אלפי מנשה שם)] והוא ע"ד דוגמא דכמו בזורה אף דהרוח הוא מסייעתו אפילו הכי חייב כן ברוקק דהעברתו ע"י הרוח ג"כ חייב [וכתב על זה הבה"ל] והוא נכון עכ"ל [אלא "דלפי זה לא הוי ליה לכותבו בדיני בורר אלא בדיני הוצאה" (אלפי מנשה שם)]. וכ"כ הערוך השלחן כי "יותר נראה שטעות

הדפוס הוא וצ"ל משום זורק כלומר כשהרוח הפריחו ד' אמות". – אמנם עיקר דברי האלפי מנשה אינם פשוט כ"כ דמנ"ל דבכה"ג שאין האדם זורקו ד' אמות אלא הוא פולטו מפיו והרוח מעבירו ד' אמות חייב די"ל דדוקא בזורה דינו כן משום דזהו דרך מלאכה זו ולא במעביר ד' אמות דאין זה דרך המלאכה ולכן הוי רק גרמא כמפורש חילוק זה ברא"ש במס' ב"ק (פ"ז סי' י"א) ע"ש.

העולה מהנ"ל:

לדעת המתירים הנ"ל גם זה מותר, ולכן יכולים להניח ילדים לשחוק בזה, אמנם יש מקום לומר שהגדול ימנע עצמו מזה כמ"ש לעיל.

ח] להשתמש בשבת בספרע"י [כגון נגד זיעה (דיאדרענ"ט), או בושם, או לטיהור אויר, או להרחקת נמלים וזבובים], ג"כ תלוי בהנ"ל ודומה לרוח פיו כי אינו מתפור ע"י רוח העולם אלא ע"י רוח שבכלי הדוחה את הספרע"י לחוץ כשלוחץ את פקק הכלי ונפתח נקב קטן שיש שם.

ט] ולכן מותר לדעת המתירים הנ"ל. – אבל לדעת האוסרים ברוח פיו ה"ה כאן דאסור [ואף חמור כי כאן מכוין ורוצה בכך שיתפורר אנה ואנה].

י] ולהלכה נקטינן כדעת המתירים מ"מ המונע עצמו מזה וחושש שיש בזה צד איסור יש לזה מקור מוסמך, כמ"ש לעיל.

יא] ואף לנער מפה [טישט"ך], או לצדד שלחן, שיפלו ממנו פרורי אוכלים ויש שם רוח שמפזרם, מעיקר הלכה יש להקל אף בזה הגם שהוא רוח העולם. וזהו אם לא איכפת ליה כלל שיהי' מפוזרים דוקא, וכמו שהעלה רבי עקיבא איגור. ומ"מ יש מקור מוסמך להחמיר בזה וכמ"ש הרמ"א [עיין בפנים].

א] כתב הרמ"א: הרוקק ברוח בשבת, והרוח מפזר הרוק, חייב משום זורה. – והוא חידוש גדול כי זורה בעלמא פירושו שעל ידי הרוח מפריד הפסולות שיש עם התבואה משא"כ כאן הכל פסולת [או הכל אוכל] ומ"מ דעת הרמ"א כן.

ב] ולפ"ז ה"ה המנער מפה [טישט"ך], או מצדד שלחן שיפלו ממנו פרורי אוכלים ויש שם רוח שמפזרם חייב משום זורה.

ג] וי"א דה"ה אם מפזר דבר על ידי רוח פיו דינו כן ולפ"ז אסור לנפח בפיו על פירווי פת, מלח וצוקע"ר, וכדומה, כדי להסירם מהשלחן או קערה או ספר.

ד] וי"א דרק על ידי רוח העולם דינו כן אבל על ידי רוח פיו מותר בכה"ג שאינו מפזר פסולת מן אוכל, אלא עושה פיזור בעלמא.

ה] גם לדעת האומר דגם ברוח פיו אסור מ"מ מותר לפזר כל דבר בידו כגון לפזר מלח או צוקע"ר או פירווי ואף בכלי מותר כמו שאנו עושים במלח. ורק ברוח אסור.

ו] להלכה יש לנקוט כי גם ברוח פיו מותר, מ"מ המחמיר ומונע עצמו מזה יש לו מקור מוסמך.

ז] לשחוק עם משחק "באפעל"ס" שהילד נושב עליו ומכוין שייעשה כמו כדורים של אויר ויתפזרו אנה ואנה

בכל יום א' בערב משעה 8:00 - 9:00, מתקיים שיעור בשו"ע אורח חיים ח"א בביהמ"ד נייטרא

[עומדים כעת בהלכות ציצית - סימן י"ג סעיף א']

לעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר חיים ישכר דוב בן מוה"ר שלום ע"ה [גריןפעלד] - ת.נ.צ.ב.ה.

ולעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר זכרי'ה בן מוה"ר זאב ע"ה [ברוינער] - ת.נ.צ.ב.ה.